

EL LLENGUATGE

Per qui m'has pres?

En una de les narracions de Joan Oliver (*L'idiota*), la protagonista té una rèplica habitual, que encomana fins i tot al seu amic: *Per qui m'has pres?* El Diccionari Fabra preveu l'ús d'aquesta frase, en dir que *prendre algú per un altre* significa «pensar-se que aquell és aquest», significat que il·lustra amb els exemples següents: *L'havia pres pel teu germà: s'hi assembla molt i Prendre la a per la b.* Però no hi ha dubte que la frase *Per qui m'has pres?* ultrapassa els límits de la definició del Fabra, car s'utilitza sovint, com en el text citat, no per a preguntar simplement a algú quina altra persona s'ha pensat que era el qui parla (en lloc d'ell mateix) sinó per a protestar amb certa vehemència de les fetes, dites i propòsits que l'interlocutor li hauria injustament atribuït. Indicant, doncs, no autèntica confusió de personalitat sinó una atribució injusta o inadequada, aquesta frase coneix, és clar, algunes variants habituals, però sol ésser sempre interrogativa (directa o indirecta) i referida sempre a una altra persona; volem dir, que la protesta o el rebuig que es manifesta amb aquesta frase és per l'atribució indeguda que algú fa a altri, que tant pot ésser el qui parla, *Per qui m'has pres?*, com qualsevol altra persona gramatical: *Per qui us han pres?* o *No sé per qui el prenen.*

Però, com sabem, no és pas infreqüent el cas dels qui s'atribueixen, ells mateixos, una altra personalitat, generalment més sobresortint que la pròpia, sia literalment, com certs orats, que diuen que són Napoleó o l'almirall Nelson, sia com un simple acte de vanitat o de supèrbia, com l'escriptor que es creu un geni de les lletres o el funcionari amb pretensions de ministre (o de conseller). I en aquests casos, en què no s'expressa una confusió ni es rebutja una atribució indeguda, sinó en què s'indica que algú exalta la pròpia personalitat, ¿podem també recórrer a frases anàlogues, tal com fan alguns, amb el verb *prendre*? Cal, si de cas, condemnar aquest ús amb molta cautela, però nosaltres hi veiem una influència del francès, el qual recorre, efectivament, a aquest verb: «Il se prend pour Napoléon», «Il se prend pour qui, celui-là?». En català, en aquests casos, l'ús normal es resol amb els verbs pronominals *creure's* i *pensar-se*. Al costat de *T'havia pres pel teu germà*, sempre hem dit *Es creu que és Napoleó*, *Es creu que és un geni*, *Es pensa que és l'amo*.

Albert Jané